

3. Kravchenko A.V. Grammar as Semiosis and Cognitive Dynamics / A.V. Kravchenko // Cognitive Dynamics in Linguistic Interactions. – Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2012. – P. 125–153.

Дмитренко О. П.
кандидат філологічних наук, доцент
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

НАМІТКИ ДО ПОРТРЕТУ «НОМО ECONOMICUS» ЗАСОБАМИ ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО ФОНДУ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Однією з основних проблем сучасної лінгвістики є дослідження взаємозв'язку між мовою та людиною. Мова відбивається у практичній діяльності людини, впливає на її світогляд, стратегії дискурсивних практик, що охоплюють багато сфер існування людини. Мова відображає оточуючий індивіда світ, створену ним духовну чи матеріальну культуру, передає надбану інформацію з покоління в покоління.

Якраз фразеологічні одиниці, приказки, прислів'я, сентенції тощо наочно, лаконічно, яскраво, майстерно передають збережену для нас інформацію, розкрити, зрозуміти, засвоїти яку є нелегким завданням. Дослідження семантики фразеологічних одиниць з використанням польового аналізу не досягли ще свого апогею, незважаючи на велику кількість глибоких, змістовних робіт. Дана розвідка є спробою проаналізувати, досягнути ще не досліджене фразеосемантичне поле «Людина в економіці» на базі фразеологічних одиниць сучасної німецької мови.

Людина – надзвичайно складна істота, вона поєднує в собі біологічне й соціальне [1, ст. 86]. Як біологічна істота людина є унікальним продуктом природи, мислячою істотою, наділеною фізичними та розумовими здібностями, здатною взаємодіяти з природою та жити за її законами.

Як соціальна істота людина є частиною суспільства, тобто живе у соціумі, перебуває у економічних, політичних, національних, сімейних сто-

сунках з іншими людьми, є законослухняною, дотримується встановлених у суспільстві моральних норм та правил соціальної поведінки, тобто є людиною розумною, *homo sapiens* [1, ст. 86].

Нашим завданням є розглянути *homo economicus*, тобто людину економічну. Людина економічна (*homo economicus*) – головний творчий суб'єкт ринкової економіки, який має чи немає свободи вільного вибору, приймає економічно раціональні та оптимальні рішення з урахуванням усіх наявних можливостей і умов, відповідно до своїх особистих інтересів, мети й пріоритетів.[1, ст. 86]. Питання ролі та місця людини в економічній системі активно досліджували плеяди вчених-економістів, як от: В. Д. Базилевич, В. М. Попов, К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О.О. Беляєв та інші.

Значення людського чинника в системі основних факторів виробництва є унікальним. Воно обумовлене тим, що всі фактори можуть взаємодіяти і здійснювати виробництво продукції завдяки саме трудовій діяльності людини. Людина – працівник виступає головним творцем матеріального і духовного багатства суспільства, є носієм виробничих і суспільних відносин, що постійно змінюються й розвиваються. Відповідно змінюються місце та роль людини у процесі виробництва, зростає значення її професійної підготовки та спроможності забезпечити функціонування складних технічних устаткувань. Активна роль людини виявляється у створенні переважної більшості засобів виробництва, приведенні їх у дію, включенні їх у процес праці та перетворенні їх у фактори виробництва. Людина відіграє активну роль у процесі праці, в той час як засоби праці та предмети праці відіграють пасивну роль.

Талант людини у процесі виробництва реалізуються не тільки у її вмінні та здатності працювати, а й в умінні поєднати й раціонально використати наявні фактори виробництва для виготовлення певної продукції: а) землю: *ein goldener Boden* – «невичерпне джерело багатства» [НУФС, т. 1: 114]; *Grund und Boden* – «земля, землеволодіння» [НУФС, т. 1: 282]; б) капітал: *der Rubel rollt* – «великі грошові надходження» [DUW: 1270]; *das Kapital flüssig machen* – «прибутково вкласти капітал» [DUW: 810]; б) розвивати свої розумові й фізичні здібності, напр.: *j-n in die Lehre nehmen* – «узяти в науку кого-н.» [НУФС, т. 1: 18]; *Übung ist der beste Lehrmeister, Übung bringt Erfahrung* – «без навчання немає вміння» [НУФС, т. 2: 267]; в) створювати нові засоби виробництва, поліпшувати їх техніко-економічні характеристики, *der Schornstein raucht schon wieder* – «справи

йдуть знову повним ходом, підприємство відновило знову свою роботу» [НУФС, т. 2: 173]; г) послідовно вдосконалювати організацію праці й виробництва, напр., *etw. auf Hochtouren bringen / arbeiten* – «вивести на високу продуктивність, працювати на повну силу» [НУФС, т. 1: 343] тощо. Низче подаємо класифікацію фразеологічних одиниць сучасної німецької мови, що охоплює більшість сфер діяльності людини економічної. Дана класифікація не претендує на вичерпність у останньому її варіанті, вимагає тлумачення значення даних словесних знаків для повноцінного розкриття їх змісту. Отже:

- **бути зайнятим, мати постійну роботу:** *in Lohn und Brot stehen* [НУФС, т. 1: 31]; *am Werk sein* [DUW: 1732];
- **влаштуватися на роботу:** *in Arbeit und Brot kommen* [НУФС, т. 1: 124];
- **бути дуже зайнятим:** *viel um die Ohr haben* [НУФС, т. 2: 89];
- **бути безробітним:** *auf dem Pflaster liegen*; *stempel gehen* [DUW: 1464];
- *brostlos werden*; *sich seine Papiere holen können / geben lassen können* [DUW: 1118];
- **ставлення індивіда до праці:**
- **працює добре (працелюбність):** *das beste Pferd im Stahl* – «найстаранніший співробітник» [DUW: 1141]; *den Bienenfleiß entwickeln* – «розвивати надзвичайну працьовитість» [DUW: 258];
- **працює погано:** *seinen Stiefel arbeiten* (розм. несхв.) – «дуже погано працювати» [DUW: 1468];
- **працює з віддачею сил:** *sich tot (zu Tode, zuschanden) arbeiten* – «виснажити себе роботою», *wie ein Kuli arbeiten* – «невтомно працювати» [DUW: 908];
- **працює активно:** *alle Register ziehen* – «задіяти всі наявні засоби, напружити всі сили» [DUW: 1231]; *mit beiden Beinen in etw. hineinspringen* – «поринути з головою у якусь справу, діло» [БНРС, т. 1: 225];
- **наполегливість при переборенні труднощів:** *immer wieder auf die Beine fallen* – «перебороти труднощі, незазнавши збитків» [DUW: 227]; *die Beine nach etw. ablaufen / abrennen / wund laufen*;
- **цілеспрямованість:** *auf sein Ziel lossteuern* – «уперто йти до своєї мети» [НУФС, т. 2: 343]; *das / sein / ein / Ziel verfolgen* – «мати (свою) ме-

ту, добиватися (своїї) мети» [НУФС, т. 2: 343]; *das Zielband zerreißen* – «досягти своєї мети» [НУФС, т. 2: 343];

- **схильність до ризику:** *wer's nicht will wagen, bekommt weder Pferd noch Wagen* – «як нічим не ризикувати, то нічого й не мати»; *der Wagemutige besinnt sich nicht lange* – «хоробрий довго не роздумує» [НУФС, т. 2: 297];

- **активність:** *der Hecht in Karpfenteich sein, ein toller Hecht sein* [DUW: 676];

- **кваліфікація:** *auf etw. geeicht sein* – «навчений, вмілий, майстерний» [DgWddS, B. 2: 616];

- **безініціативність:** *sich (D) kein Bein ausreißen* – «не старатися, не виявляти особливого стремління до чогось» [DUW: 227];

- **економічна самостійність:** *festen Boden unter den Füßen haben* [DUW: 227];

- **практичність та вміння зорієнтуватися у будь-якій ситуації:** *mit beiden Beinen im Leben / [fest] auf der Erde stehen*;

- **вміння самостійно заробляти на прожиття:** *von seiner Hände Arbeit leben* [DUW: 135];

- **багатий:** *im Reichtum schwimmen* [НУФС, т. 2: 132]; *Geld und Gut haben* [НУФС, т. 1: 288]; *dicke Geld / dicke Gelder* [НУФС, т. 1: 251];

- **нерациональна витрата грошей:** *Löcher in der Hand haben, das Geld scheffelweise ausgeben* [DUW: 1309];

- **дуже бідний:** *arm wie Kirchenmaus* – «бідний як церковна миша» [НУФС, т. 2: 343]; *keine schwere Taschen haben* [НУФС, т. 2: 240];

- **неплатоспроможний:** *abgebrannt sein* [DUW: 51];

- **заощадливість:** *krumm liegen* – «заощаджувати, обмежувати свої витрати» [НУФС, т. 1: 412]; *sich (D) etw. vom / am Munde absparen / abdarben* – «заощаджувати за рахунок свого шлунку» [НУФС, т. 2: 62];

- **жити за рахунок когось:** *die Beine unter jms Tisch strecken* [DUW: 227];

- **лінуватися:** *sich auf die Bärenhaut legen* [DUW: 208]; *keinen Finger rühren* [DUW: 509];

- **чесний:** *in der Tasche keinen Groschen, aber sonst ein Ehrenmann* [НУФС, т. 2: 241];

• **розоритися:** *alles bis aufs Hemd verlieren; Kopf und Kragen verlieren* [НУФС, т. 1: 403];

На завершення маємо підстави сказати, що у розглянутій частині фразеологічного фонду сучасної німецької мови яскраво відображені особливості, властивості характеру людини економічної, дається оцінка моральним, інтелектуальним якостям її економічної діяльності. Людина економічна є головним критерієм розвитку суспільного виробництва й головною його метою. Створення всебічної характеристики людини уможливить виявити універсальні та етноспецифічні ознаки сприйняття, категоризації та концептуалізації людиною навколишнього світу та самої себе.

Список літератури:

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2007. – 719 с.
2. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2001. – 208 с.
3. Нерознак В.П. Лингвистическая персонология: к определению статуса дисциплины // Язык. Поэтика. Перевод: сб. науч. тр. Моск. линг. ун-та. – М., 1996. – N 426. – С. 112-116.
4. Політична економія: Навч. посібник / К. Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Белясв та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. К. Т. Кривенка. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
5. Сучасні економічні системи: Навч. Посіб / В.Я. Брич, В.Б. Майовецька. – Чернівці, 2008.
6. Шелестова О. В., Алыкова Д. З. Сопоставительный анализ фразеологических единиц фразеосемантического поля «характер человека» в английском и русском языках // Современные направления в лингвистике: традиции и новаторство Материалы II Международной научно-практической конференции Казань, 24 апреля 2013.
7. (НУФС, т. 1) Гаврись В. І., Пророченко О. П. Німецько-український фразеологічний словник. Deutsch-Ukrainisches phraseologisches Wörterbuch. Том 1. – К.: Рад. шк., 1981. – 416 с.
8. (НУФС, т. 2) Гаврись В. І., Пророченко О. П. Німецько-український фразеологічний словник. Deutsch-Ukrainisches phraseologisches Wörterbuch. Том 2. – К.: Рад. шк., 1981. – 416 с.

9. (DUW) Duden. Deutsches Universalwörterbuch / hersg. und bearb. vom Wissenschaftlichen Rat der Dudenredaktion. [Red. bearb. Mattias Wermke ...]. – 3., völlig neu bearb. und erw. Aufl. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverl., 2002. – 1816 s.

Diachuk N. O.

Lviv national Ivan Franko University,

Natalia Diachuk's Agency of Foreign Languages «RUNA»

Taboo topics are best left to the teachers» and students»

discretion Lindsay Clandfield

Lviv, Ukraine

KEY QUESTIONS TO BE CONSIDERED WHEN UTILIZING TABOO ISSUES FOR THE INTERCULTURAL COMPETENCE INCREASE IN THE EFL CLASSROOM

From an anthropological perspective, controversial issues and topics receive little attention in educational setting because in the culture of schooling and the culture of society many debatable topics and issues are taboo. The question of whether educational establishments should include disputable curriculum content has been the centre of much dissension and has raised many questions. In support of the inclusion of taboo matters in the curriculum, this paper presents ways of exploiting and handling controversial taboo issues through English language, literature and culture studies.

«Taboo» or «tabu» is a Polynesian word that means a general ban on a specific object, which should not be touched. For the purposes of this survey, taboos may be defined as beliefs that constrain actions by making certain behaviors and discussion of certain topics forbidden or discouraged. Thus, taboo topics are those that language teachers may choose to avoid or de-emphasize because of their perceptions or beliefs regarding the sensitivity of the topic. «Noa» is the Polynesian word that has a meaning opposite from that of taboo. The noa topics are the ones teachers generally perceive as proper for discussion in local cultures. Those topics do not threaten the belief system of the culture.